

**Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка**

Кафедра української філології та суспільних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальної роботи
М. Б. Боднар
« 30 » _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

рівень вищої освіти *перший (бакалаврський)*

галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

спеціальність *014 Середня освіта (Українська мова і література)*

освітньо-професійна програма *Середня освіта (Українська мова і література)*

Воляннюк І.О. Робоча програма з дисципліни «Загальне мовознавство»: [для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) / І.О. Воляннюк. – Кременець, 2019. – 12 с.

Розробник: к. філол. н., доц. кафедри української філології та суспільних дисциплін Воляннюк І.О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української філології та суспільних дисциплін (протокол №1 від „27” серпня 2019 року).

Завідувач кафедри

О.В. Васишин

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Модулів – 2 (I. Аудиторна робота; II. Самостійна та індивідуальна робота)	Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		4-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (с. 9)		Семестр
Загальна кількість годин – 90		8-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 4.	Освітньо-професійна програма: бакалавр	18 год.
		Практичні, семінарські
		18
		Самостійна робота
		54 год.
		Вид контролю: екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – 42: 58.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у поглибленні теоретичного та професійного рівня майбутнього вчителя та майбутнього дослідника мови. Дисципліна має підсумковий характер: узагальнює дані попередньо вивчених лінгвістичних курсів і дає їм теоретичне обґрунтування. Мета передбачає: а) засвоєння основних ідей, принципів та методів теоретичної лінгвістики; б) вивчення історії розвитку лінгвістичної думки; в) оволодіння методами лінгвістичного дослідження, викладеними у працях Ф. де Соссюра, В. фон Гумбольдта, О. О. Потебні, Ч. Пірса та Ч. Морріса, К. Штайнталя, Г. Шухардта, Н. Хомського та ін.; г) оволодіння навичками модифікації методів дослідження залежно від типів та функціонального призначення вербальних та невербальних текстів.

При вивченні загального мовознавства враховано комунікативні, культурні та психологічні чинники, що сприяють створенню та функціонуванню різних лінгвістичних теорій. Особлива увага приділяється фактору взаємозв'язку та наслідування мовознавчих ідей. **Об'єктом** вивчення є явища вербальної комунікації як організованої системи з певним інвентарем елементів та функціонально зумовленими структурованими відношеннями між ними.

Завдання курсу – розширення загальнолінгвістичної підготовки словесника; поглиблене вивчення проблем, які не могли бути висвітлені у попередніх курсах, ознайомлення з основними напрямками, ідеями та проблемами сучасного мовознавства.

Навчальна дисципліна «Загальне мовознавство» спрямована на формування у студентів таких професійних *компетентностей*:

1. Загальні:

- 1.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. (ЗК 1)
- 1.2. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. (ЗК 3)
- 1.3. Знання предметної галузі та розуміння професії. (ЗК 5)
- 1.4. Здібність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. (ЗК 7)
- 1.5. Спроможність генерувати нові ідеї (креативність). (ЗК 9)
- 1.6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми з відповідною аргументацією. (ЗК 10)
- 1.7. Уміння працювати в команді. (ЗК 11)
- 1.8. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності. (ЗК 12)
- 1.9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

1.10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

2. Фахові:

2.1. Володіти спеціальними знаннями загальних і часткових теорій мовознавства та літературознавства, наукових шкіл і напрямів досліджень.

2.2. Бути обізнаними із внутрішніми та зовнішніми законами розвитку мови та літератури.

2.3. Володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасної мовознавчої та літературознавчої науки.

2.4. Мати здатність оперативно засвоювати нові теорії та методики фахових досліджень.

2.5. Вміти застосовувати на практиці теоретичні знання з лінгвістики, літературознавства, загальні та спеціальні методи педагогічного та філологічного дослідження.

2.6. Здійснювати аналіз мовних та мовленнєвих об'єктів, різних типів лінгвістичних та літературознавчих текстів, зокрема й художніх творів, а також помилок на різних мовних рівнях.

2.7. Здійснювати пошук та аналітичне опрацювання нової текстової, графічної, звукової та відеоінформації.

2.8. Уміти вести дискусію.

Програмні результати навчання

1. Опанувати сучасні наукові методи досліджень, базовий фаховий вокабуляр. (ПРН 2)
2. Вільно володіти фундаментальними знаннями з мовознавства (основні концепції, праці гуманітарних наук та їх видатні представники). (ПРН 6)
3. Сформулювати судження про використання знань, умінь, навичок із теорії та практики дослідження мовних явищ для освоєння теоретичних основ і методів сучасної лінгвістики. (ПРН 15)

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Мовознавство як наука. Історія мовознавства. Загальне мовознавство як навчальна дисципліна, її метатеоретична сутність.

Тема 1. Проблеми періодизації історії мовознавства. Визначення та уточнення предмету мовознавства в різні періоди його розвитку. Місце мовознавства в системі наук.

Тема 2. Історія лінгвістичної думки до XIX ст. Особливості формування китайської, індійської та греко-латинської традиції у мовознавстві. Українське мовознавство XI – XVIII ст.

Тема 3. Основні напрями у мовознавстві другої половини XIX ст. – поч. XX ст.: натуралістичний напрям і його представники; психологічний напрям; молодограматизм; соціологічний напрям. Основні лінгвістичні школи.

Тема 4. Розвиток мовознавчих теорій у XX столітті. Мовознавство на сучасному етапі: когнітивна лінгвістика; функціональна лінгвістика; лінгвістика тексту; комунікативна лінгвістика.

Змістовий модуль 2. Теорія лінгвістики.

Тема 1 – 2. Поняття про мовну організацію. Система та структура мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Проблема мовних рівнів. Основні та проміжні мовні рівні. Частини мови та їхнє місце серед мовних рівнів.

Тема 3. Знакова природа мови. Мова як знакова система. Унілатеральна та білатеральна теорія знаків. Паралінгвістика та паракінесика.

Тема 4. Мова і суспільство. Суспільна природа та функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Мова і культура. Соціолінгвістика та інтерлінгвістика.

Тема 5. Методи дослідження мови та їхня характеристика (описовий, порівняльно-історичний, метод лінгвістичної географії, зіставний, структурний, соціолінгвістичні та психолінгвістичні методи, математичні методи у мовознавстві). Прийоми наукового аналізу мовного матеріалу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Примітки
	денна форма					
	усього	у тому числі			с.р.	
		л	п			
1	2	3	4	5		
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Мовознавство як наука. Історія мовознавства						
Тема 1. Проблеми періодизації історії мовознавства. Місце мовознавства в системі наук.	8	2	2	4		
Тема 2. Історія лінгвістичної думки до XIX ст.	8	2	2	4		
Тема 3. Основні напрями у мовознавстві другої половини XIX ст. – поч. XX ст.	8	2	2	4		
Тема 4. Розвиток мовознавчих теорій у XX столітті. Мовознавство на сучасному етапі	8	2	2	4		
Разом за змістовим модулем 1	32	8	8	22		
Змістовий модуль 2. Методи дослідження мови						
Тема 1 - 2. Поняття про мовну організацію. Система та структура мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Проблема мовних рівнів.	10	4	4	2		

Тема 3. Знакова природа мови. Мова як знакова система.	8	2	2	4	
Тема 4. Мова і суспільство. Суспільна природа та функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ.	6	2	2	2	
Тема 5. Методи дослідження мови та їхня характеристика.	8	2	2	4	
Разом за змістовим модулем 2	32	10	10	46	
Усього годин	90	18	18	54	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Проблеми періодизації історії мовознавства.	2
2	Історія лінгвістичної думки до XIX ст.	2
3	Основні напрями у мовознавстві другої половини XIX ст. – поч. XX ст.	2
4	Розвиток мовознавчих теорій у XX столітті. Мовознавство на сучасному етапі.	2
5	Поняття про мовну організацію. Система та структура мови.	4
6	Знакова природа мови. Мова як знакова система.	2
7	Мова і суспільство. Суспільна природа та функції мови.	2
8	Методи дослідження мови	2
	Разом	18

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Порівняльно-історичне мовознавство: передвісники, основоположники. (Реферативне повідомлення з елементами презентації)	9
2	Конспектування праць видатних лінгвістів.	9
3	Укладання глосарію мовознавчих термінів.	9
4	Анотування праць із загального мовознавства.	9
5	Рецензування праць з теорії мови	9
6	Рецензування праць з історії мовознавства.	9
	Разом	54

7. Індивідуальні науково-дослідні завдання

Індивідуальним завданням для кожного студента є самостійне укладання тезаурусів та глосаріїв лінгвістичних термінів.

8. Методи навчання

Лекція, бесіда, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький, метод аналізу мови, аналіз самостійної роботи, аналіз індивідуальних навчально-дослідних завдань.

9. Методи контролю

Написання тестів; усне опитування; перевірка завдань, що виносяться на самостійне опрацювання; перевірка ІНДЗ.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							15	100
T1	T2	T3	T4	МК	T5	T6	T7	T8	T9	МК	ПТ		
5	5	5	5	15	5	5	5	5	5	15	10		

T1, T2 ... T10 – теми практичних занять; 5 – бал, який виводиться за роботу на практичних заняттях; МК – модульний контроль; ПТ – підсумковий тест.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання

90–100 балів — **високий** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, студент самостійно обґрунтовує різноманітні концепції, знаходить джерела інформації, виявляє особисту позицію, вміє аналізувати проблему та знаходити шляхи її розв'язання; має сформовані практичні уміння та навички);

82–89 балів — **середній** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, належне володіння фаховою термінологією; студент самостійно добирає переконливі аргументи на підтвердження власних думок, припускається незначних помилок в усній чи писемній формах);

75–81 балів — **середній** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно повністю, середнє оволодіння фаховою термінологією, аргументований виклад концепції, недостатньо сформовані практичні навички);

67–74 балів — **достатній** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, достатнє оволодіння фаховою термінологією, репродуктивний виклад концепції, недостатньо сформовані практичні навички);

60–66 балів — **достатній** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, достатнє оволодіння фаховою термінологією, репродуктивний виклад концепції, відсутність конкретних прикладів, які б підтверджували теоретичні положення, недостатньо сформовані практичні навички);

0–59 балів — **низький** рівень знань (теоретичний зміст курсу засвоєно частково, низький рівень оволодіння фаховою термінологією, фрагментарний виклад концепції, несформовані практичні навички).

11. Методичне забезпечення

1. Теми та тези лекцій.
2. Плани практичних занять.
3. Завдання для самостійної роботи.
4. Завдання для ІНДЗ.

12. Рекомендована література

Базова

Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Підручник. – К., 2006.

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії.– Донецьк: ДонНУ, 2006.– К., 1999. – 338 с.

Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2010. (Історія та методи).

Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.

Семчинський С.В. Загальне мовознавство. – К.: Вища школа, 1988. (2-е вид. 1996).

Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. – К., 1991.

Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. – К., 1985.

Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. – К., 1980.

Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – К., 1998.

Аллатов В.М. История лингвистических учений. – М., 1998.

Амирова Т.А., Ольховиков Б.А., Рождественский Ю.В. Очерки по истории лингвистики. – М., 1975.

Античные теории языка и стиля. – СПб.: Алетейя, 1996. – 366 с.

История лингвистических учений. Древний мир. – Л.: Наука, 1980. – С.236-243.

Сусов И. П. Введение в теоретическое языкознание. – [Электронный учебник]. – Тверь, 1999.

Сусов И.П. История языкознания. [Электронна версія підручника].

Допоміжна

Аристотель. Об истолковании // Античные теории языка и стиля (антология текстов). – СПб: Издательство «АЛЕТЕЙЯ», 1996. – С. 65-69.

Барт Р. S/Z. – М.: РИК «Культура». Издательство «Ad Marginem», 1994. – 303 с.

Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М., 1974.

Бенуас Л. Знаки, символы и мифы. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 160 с.

Иванов В. В. Очерки по истории семиотики в СССР. – М.: Наука, 1976. – 303 с.

Звегинцев В.А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях. Ч. II. – М.: Просвещение, 1965. – С. 85-91.

Курилович Е. Лингвистика и теория знака // Звегинцев В.А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях. Ч. II. – М.: Просвещение, 1965. – С. 423-432.

Платон. Кратил, или О правильности имен // Античные теории языка и стиля (антология текстов). – СПб: Издательство «АЛЕТЕЙЯ», 1996. – С. 40-64.

Секст Эмпирик. Две книги против логиков. Существует ли знак? Каковы различия в неявном? // Секст Эмпирик. Сочинения в 2-х томах. Т. 1. – М.: Мысль, 1975. – С. 177-209.

Степанов Ю. С. В трехмерном пространстве языка (Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства). – М.: Наука, 1985. – 335 с.

Фреге Г. Смысл и денотат // Семиотика и информатика. Сборник научных статей. – Вып. 35. – М.: «Русские словари», «Языки русской культуры», 1997. – С. 352-379.

13. Інформаційні ресурси

litmisto.org.ua

irbis-nbuv.gov.ua

www.nbuv.gov.ua